

Till: Havs – och vattenmyndigheten, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Strömstads kommun, Kosterhavets nationalpark, Naturvårdsverket. Sveriges Natur, VRBK, BVVF.

Jättelikt norskt muddringsprojekt hotar Bohuskusten och Sverige reagerar inte.

Det är sedan lång tid känt att norska Kystverket planerar ett storskaligt muddringsprojekt i utloppet av Glomma, Norges längsta älv som rinner ut nära den svenska gränsen vid Svinesund. Det handlar enligt ansökan om muddring av 2.75 miljoner kubikmeter förorenade lösmassor varav 465 000 kubikmeter är i tillståndsklass IV-V. Det vill säga kraftigt förorenade av tungmetaller och olika kemiska ämnen. En mindre del av dessa massor skall deponeras på land, huvuddelen skall dumpas i havet vid Hvaleröarna som ligger vid Sveriges norra havsgräns. Dessutom skall man spränga bort 250 000 kubikmeter berg för att sedan sprida ut dessa på plats.

Syftet är att förbättra inseglingen till Borgs hamn vid Fredrikstad som också ligger mycket nära den svenska havsgränsen vid Svinesund. Det har påpekats från miljövännen i Norge att det finns flera betydligt skonsammare metoder att åstadkomma säkrare insegling, bl.a. genom ett bättre navigationssystem och modernare utprickning, men muddringsprojektet har kommit så långt i planeringen att beslutsfattarna inte låter sig påverkas av sådana argument. För övrigt påpekar Naturvernnsförbundet i Östfold det olämpliga att satsa på en hamn som inte har anknytning till järnväg, utan där det landade godset måste vidarebefordras med lastbil.

Muddringen skall pågå oavbrutet i två år, tjugofyra timmar om dygnet, och helst vill man sätta igång redan sommaren/hösten 2016. Man har inte ens tänkt sig att göra uppehåll med muddring under sommartid vilket annars är det vanliga förfarandet vid denna typ av vattenverksamhet.

Utöver de enorma mängder massor som skall flyttas till dumpningsplatserna med pråmar kommer man givetvis att riva upp enorma mängder slam under själva muddringen. När det är hög vattenföring i Glomma kan man redan idag omgående märka att vattenkvaliteten i Strömstads skärgård kraftigt försämrats. När det växlar till nord-sydlig ström i samband med hård nordlig eller nordvästlig vind når det bruna ytvattnet den svenska gränsen inom 24 timmar. Och det når långt förbi Kosteröarna. Strömförhållandena lär inte ändra på sig och därför kommer detta norska muddringsprojekt med säkerhet att påverka vattenkvaliteten även på svenskt vatten. Vi riskerar att under en tvåårsperiod få en kontinuerlig tillförsel av giftiga partiklar och sediment som, när de närmar sig den svenska havsgränsen, först når Kosterhavets marina nationalpark och de enda djuphavskoraller som bildat rev i på svenskt vatten utanför Svinesundområdet. Man skall då också ha klart för sig att Glomma inte är vilken älv som helst. Den är Norges största och längsta älv. Den går genom Norges mest bebyggda och industrialiserade områden och för med sig stora mängder föroreningar av

olika slag. Vattenföringen i utloppet är idag, i mitten av september, nästan 1000 kubikmeter i sekunden och en stor del av detta vatten fångas upp av havsströmmar som ibland går mot den svenska Bohuskusten. Kritiken mot projektet är massiv i Norge.

Alldeles oavsett vad man tycker om projektet och dess betydelse för näringslivet i Fredrikstad bör man därför även på svensk sida fundera över de sakliga argument som förs fram. De torde i lika hög grad vara relevanta för Strömstads kommun som för grannkommunerna på andra sidan gränsen. Föroreningarna i havet lär inte ta någon hänsyn till nationsgränserna. Från Kosterhavets nationalpark har man all anledning att vara lika bekymrad som man är i den norska motsvarigheten, Ytre Hvalers Nasjonalpark, vilken gränsar till den svenska marina nationalparken.

Strömstads grannkommun, Halden, har avgett ett starkt kritiskt remissyttrande, Naturskyddsföreningens systerorganisation Naturvernforbundet i Östfold likaså, och till och med Fredrikstads kommun, som är en av tillskyndarna till projektet, har negativa synpunkter på några inslag som går på tvärs av existerande miljölagstiftning.

Men från svensk sida har inga myndigheter reagerat vid utgången av remisstiden (1). Vid fråga hos Havs och vattenmyndigheten har vi fått svaret att myndigheten avstår från att ha några synpunkter på muddringen (2). Man bedömer att muddringen inte kommer att beröra svenskt område. Länsstyrelsens i Västra Götalands handläggare sa strax före remisstidens utgång att det är en ickefråga. Inte heller Strömstads kommun har reagerat "eftersom vi inte var tillfrågade", som ordföranden i miljö- och byggnämnden uttrycker det i en tidningskommentar. Naturskyddsföreningen i Bohuslän finner denna likgiltighet från svenska myndigheter upprörande och vi vill därför uppmana i första hand Havs och vattenmyndigheten att utreda vilka effekter en muddring kommer att ha på vattenkvaliteten i Norra Bohuslän och om projektet strider mot EU:s vattendirektiv vilket är ett av de viktigaste miljödirektiven i Europa. De starkt negativa remissyttrandena som föreligger från Halden, Ytre Hvaler nasjonalpark och Naturvernforbundet i Östfold är alla ytterst väldokumenterade och initierade.

Haldens kommun påpekar bl.a. att deponeringen av massor strider mot den detaljplan som gäller för deponiområdet. Man vill deponera massor i föroreningsklass IV som innehåller koppar vilket inte är tillåtet. Inte heller är detta förenligt med de miljömål som fastställts i EU:s vattendirektiv, (Glomma transporterar f.ö. med sig 46 ton koppar årligen). Även dumpningen av muddermassor i föroreningsklass I-IV i Haldens kommuns omedelbara närhet står i strid med vattendirektivets syfte att förbättra vattenkvaliteten längs kusten skriver man. I detaljplanen föreskrivs också att deponering inte får förekomma under sommaren om det skadar friluftsintrassena i området och Kystverket ansöker om tillstånd för kontinuerlig drift i två år, alltså även under sommaren. Haldens kommun uppmanar därför Miljödirektoratet i Norge att avslå ansökan.

Hvalers kommun, som står bakom själva ansökan om muddring, har trots det två starka invändningar. Enligt detaljplan för deponiområdena i havet tillåts bara muddermassor i klass I-III. Kopparhaltiga massor i klass IV får inte deponeras så som Kystverket vill. Det skulle vara utmanande i ett miljöperspektiv att göra detta även om det är ekonomiska vinster i ett sådant förfarande. Hvaler kommun bedömer det som viktigare att ta hänsyn till miljöintressen och önskar skydda sårbara natur- och friluftsområden i Hvalerskärgården mot föroreningar. Man har också synpunkter på att muddermassorna skall släppas från pramar direkt vid ytan. Det är inte tillåtet och måste därför ske genom rör som når nedanför språngskiktet i vattnet för att hindra spridningen av partiklar och miljögifter. Kommunen lägger dock in ett eget litet giftpill i sitt yttrande. Dessa ovannämnda åtgärder kan få dispens enligt den norska Plan- och bygglagen och det avser kommunen ta ställning till senare.

Ledningen för Ytre Hvaler Nasjonalpark är betydligt mer oroad och skriver att omfånget och konsekvenserna av att genomföra muddringen och dumpningen av massor i havet är för dåligt utrett. Det föreligger stor osäkerhet om spridning av partiklar och hantering av förorenade massor. Särskilt gäller detta kvicksilver och man påpekar att det inte är direkt lugnande att ett av dokumenten i ansökan beskriver att det sker en fördubbling av mängderna i samband med muddringen och deponeringen, medan ett annat säger att ökningen blir 10 %. Det återstår dessutom fortfarande mycket arbete med att undersöka och övervaka vad som händer med djupvattenkorallerna. Detta kräver en varsamhetsinställning i förväg och av det skälet kan man inte rekommendera att Kystverket får tillåtelse att genomföra projektet. Man anser dessutom att det är ytterst olyckligt att Kystverket dessutom söker om medgivande till en åtgärd som strider mot de antagna detaljplanerna.

Naturvernforbundet i Östfold hänvisar till en holländsk undersökning som anger att volymutvidgningen för muddrade massor ligger mellan 1.5 och 2. Det betyder att de massor som skall dumpas i havet i själva verket ligger på mellan 4.1 och 5.5 miljoner kubikmeter. Man tror inte att de politiker som sagt ja till projektet begripit vilka enorma mängder muddermassor som skall dumpas uppströms Hvalerskärgården och hur stora mängder som kommer att driva in i den i minst två år från det arbetet börjar. Naturvernforbundet skriver också att konsekvenserna för den marina floran och faunan är för dåligt utredda och tar som exempel att man i förhållande till det stora verksamhetsområde som projektet gäller, gjort betydligt mindre kartläggning och färre konsekvensutredningar än vad man normalt gör för att anlägga bryggor för en småbåtshamn. Avslutningsvis konkluderar förbundet med att omfånget, komplexiteten och den delvis oöversiktliga presentationen av projektet är ett demokratiskt problem och att det hela av dessa skäl skall avvisas av de myndigheter som ger koncession.

Som framgår handlar det alltså om en stark kritik mot projektet från myndigheter och organisationer i Sveriges gränsområde. Bara det faktum att kritiken så nära vår egen miljö är

skarp och omfattande borde leda till eftertanke och beredskap hos berörda myndigheter på svensk sida. Att så inte skett i ett tidigare stadium är obegripligt, och vi vill därför vädja till alla berörda att nu se seriöst på denna sak och förhindra att Bohusläns skärgård och framförallt Kosterhavets nationalpark drabbas av precis det som den är upprättad för att förhindra, att den unika marina miljön fördärvas.

Riksdagsmannen Elving Andersson (c) m.fl. tog i en motion 1996 upp att miljösituationen i Skagerrak och Kattegatt var mycket allvarlig. Hoten mot den marina miljön i västerhavet blir allt starkare menade han och tog upp en rad exempel från olika områden. Vattenkvaliteten i norra Bohusläns kustområde var fortsatt dålig. Detta är till stor del beroende på utsläpp från den norska sidan. Den största föroreningskällan är Glomma som är Norges längsta och mest vattenförande älv. Glomma kan liknas vid en jättelik kloak. Träförädlingsindustri, kemisk industri, livsmedelsindustri och andra verksamheter svarar för stora utsläpp av tungmetaller, syror, oljor, organiskt material och närsalter. Till detta kommer kloakutsläpp från tiotusentals människor som går i stort sett orenat ut i älven. Undersökningar från Norsk Institut for vannforskning har klarlagt att ett ca: 30 kvadratkilometer stort område i och utanför Glommas mynning är starkt förorenat och ett ännu större område är klart påverkat. Regeringen bör ta upp denna problematik i överläggningar med den norska regeringen i syfte att minska de norska föroreningarna i de svensk-norska gränsvattnen, ansåg Elving Andersson 1996. Situationen är givetvis helt annorlunda idag. Men det kanske är lite av de föroreningar som han då hänvisade till som man nu vill rota upp igen och lägga på ett annat ställe. Det är inte ägnat att förbättra vattenkvaliteten i de svensk-norska gränsvattnen och det är något som det är angeläget att påpeka även från svensk sida. I Sverige lägger vi stora resurser på att oskadliggöra gamla synder genom att deponera muddermassor iland, se t ex Valdemarsvik, Oxelösund. Tiden då vi dumpar dem i havet borde vi lämnat.

Boel Lanne
Naturskyddsföreningen i Bohuslän (ordf)
Rangelv 8
475 35 Grötö
boel.lanne@telia.com
boel.lanne@naturskyddsforeningen.se
tel 070 235 1926

- (1) Länsstyrelsen Västra Götalands län ingav ett svar, daterat 18 september 2015, en vecka efter den förlängda remisstidens utgång.
- (2) Alla svar kan ses på <http://www.miljodirektoratet.no/no/Horinger/Landbasert-industri/Kystverket-soker-om-a-utdype-innseilingen-til-Borg-havn-20132348/>